

TÜRK CEZA YASASI'NDA İŞARET VE ENGEL KOYMAMA SUÇU (TCK m.178)

Doç. Dr. Özlem YENERER ÇAKMUT*

I. Genel Olarak

İşaret ve engel koymama suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın genel tehlike yaratan suçlar başlıklı birinci bölümünde 178.maddede düzenlenmiştir. Türk Ceza Yasası'nın "işaret ve engel koymama" başlığını taşıyan 178.maddesine göre, "(1)Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engelleri koymayan, konulmuş olan işaret veya engelleri kaldıran ya da bunların yerini değiştiren kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır".

Yasa koyucu, herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeleri önlemek bakımından gerekli işaret ve engellerin konulmamasını, konulmuş olanların kaldırılmasını veya yerlerinin değiştirilmesini, toplum açısından genel tehlike yaratan suçlardan kabul etmiş ve tehlike suçu olarak düzenlemiştir¹.

II. Eski ve Yeni Yasa'nın Karşılaştırılması

TCK m.178'de düzenlenmiş bulunan işaret ve engel koymama suçu, 765 sayılı Türk Ceza Yasası m.555'in karşılığını oluşturmaktadır. "*Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan bazı ameliyat veya bırakılan bazı eşyadan*

* Marmara Üniversitesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ A.Parlar/M.Hatipoğlu, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu II (Madde 141-345), Ankara 2007, 1359; Ç.Arslan/B.Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Ankara 2004, 747. Ayrıca bak.Madde Gerekçesi, N.Centel/H.Zafer/Ö.Çakmut, Gerekçeli-Karşılaştırmalı-Tablolu Yeni Türk Ceza Kanunu ve İlgili Mevzuat, İstanbul 2005, 302.

mütevellit tehlikeyi men için nizamına tevfikân konulması icap eden işaret ve maniaları koymakta ihmâl edenler otuz liraya kadar ve bu işaretlerin keyfi surette mahallini değiştirenler on beş liraya kadar hafif cezayı nakdiye mahkûm olur. Her iki fıkrada muharrer ahvalde tehlikenin vehametine göre cezayı nakdilere on beş günden bir aya kadar hafif hapis cezası da ilâve olunabilir” biçiminde düzenlenmiş bulunan 555.madde, 765 sayılı Türk Ceza Yasası'nın “Kabahatler” başlıklı üçüncü kitabının “âmmenin Selâmetine Müteallik Kabahatler” adlı ikinci babında, “Âmmenin Hizmetine Taallûk Eden İşaretler ve Âletlere Dair Kabahatler” başlıklı üçüncü fasılda tanımlanmıştır.

Buna karşılık, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda ilgili suç, özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın genel tehlike yaratan suçlar başlıklı birinci bölümünde 178.maddede düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “(1)Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engelleri koymayan, konulmuş olan işaret veya engelleri kaldıran ya da bunların yerini değiştiren kişi, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır”.

765 Sayılı Türk Ceza Yasası'ndaki düzenlemeden farklı olarak 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nda suçun işlenmesi için sayılan seçimlik hareketlere işaretlerin kaldırılmasının eklendiğini görmekteyiz².

765 Sayılı Türk Ceza Yasası'nda konulması zorunlu işaret ve engellerin “nizamına tevfikân konulması gereken işaret” olarak nitelendirilmesine karşılık bu husus 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'na alınmamış “gerekli işaret ve engeller” ibaresine yer verilmiştir³.

Her iki Yasa'da, suç karşılığında öngörülen cezalar farklıdır. 765 Sayılı Yasa'da kabahat niteliğinde suç olarak kabul edilen suç için sadece para cezası öngörülmüşken 5237 sayılı Yasa'da suç bakımından hapis veya adli para cezası seçimlik olarak belirlenmiştir. 765 Sayılı TCK m.555'e göre işaretleri koymakta ihmal gösterenler için otuz liraya kadar; işaretlerin yerini değiştirenler için ise on beş liraya kadar hafif cezası belirlenmiştir⁴; ayrıca tehlikenin ağırlığına göre her iki halde de para cezalarının yanında on beş günden bir aya kadar hafif hapis

² Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1359.

³ S.Donay, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 2007, 266.

⁴ Bu maddede yazılı olan para cezası için bak.28.07.1999 Tarih ve 4421 sayılı Yasa m.4 ve 5 ile değişik TCK ek m.1 ve ek m.2 (RG 01.08.1999 , No. 23773).

cezasının ekleneceği öngörülmüştür. 5237 sayılı Yasa'da, bu suçun cezası, iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası biçiminde seçimlik olarak belirlenmiştir.

III. İşaret ve Engel Koymama Suçunun Benzer Suçlarla Karşılaştırılması

1. İnşaat Veya Yıkımla İlgili Emniyet Kurallarına Uymama ve İşaret ve Engel Koymama Suçu

İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın genel tehlike yaratan suçlar başlıklı birinci bölümünde 176.maddede düzenlenmiştir. Türk Ceza Yasası'nın "İNŞAAT VEYA YIKIMLA İLGİLİ EMNİYET KURALLARINA UYMAMA" başlığını taşıyan 176.maddesine göre, "(1) İnşaat veya yıkım faaliyeti sırasında, insan hayatı veya beden bütünlüğü açısından gerekli olan tedbirleri almayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır".

İşaret ve engel koymama suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası'nın özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın genel tehlike yaratan suçlar başlıklı birinci bölümünde 178.maddede düzenlenmiştir.

Her iki suç da genel tehlike yaratan suçlardan olup somut tehlike suçudur. TCK m.176'da düzenlenmiş bulunan inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçu bakımından ortaya çıkacak tehlikenin insan yaşamını veya beden bütünlüğünü tehdit edici nitelikte olması yasa metninde açıkça ortaya konulmuştur. İşaret ve engel koymama suçu (TCK m.178) bakımından ortaya çıkacak tehlikenin hangi hak veya haklara yönelik olması gerektiği madde metninde açıkça belirtilmemiş olsa da başta yaşam, beden bütünlüğü ve malvarlığı değerleri olmak üzere hukuken koruma altına alınmış haklara yönelik olduğunu kabul gereklidir.

TCK m.176'da düzenlenmiş bulunan inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçu ihmali suçtur. İşaret ve engel koymama suçu (TCK m.178), engel koyma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde ihmali suç olarak işlenirken; konulmuş işaret veya engelleri kaldırmak ya da yerini değiştirmek biçiminde gerçekleştirilmesi durumunda icrai suç olarak gerçekleştirilir. Yasa koyucu söz konusu suçun işlenmesine olanak tanıyan

hareketleri seçimlik olarak göstermiştir. Dolayısıyla suçun işlenebilmesi için işaret veya engellerin konulmaması, kaldırılması veya yerinin değiştirilmesi gereklidir. Bu haliyle suç bağlı hareketli suç niteliğine sahiptir

İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçunun (TCK m.176) faili inşaatın yapılması veya bir binanın yıkılması sırasında tedbir alma yükümlülüğü bulunan kişidir. İşaret ve engel koymama suçu (TCK m.178) bakımından failin yükümlülük altında bulunup bulunmadığı suçun işlenebilmesi için öngörülen seçimlik hareketlere göre farklılık teşkil etmektedir. Buna göre suç gerekli işaret veya engel koymama hareketi ile işlemiş ise fail olabilmek için zorunlu işaret veya engelleri koyma yükümlülüğü altında bulunmak hali söz konusudur. Suç konulmuş işaret veya engellerin kaldırılması veya bunların yerinin değiştirilmesi biçiminde işlenmiş ise fail herhangi bir kişi olabilir, yükümlülük aranmaz. Her iki suç bakımından öngörülen cezalar farklıdır. İnşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçunu düzenleyen TCK m.176’da üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüş iken; işaret ve engel koymama suçunu düzenleyen TCK m.178’de fail hakkında iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüştür.

2. Genel Güvenliğin Kasten Tehlikeye Sokulması ve İşaret ve Engel Koymama Suçu

Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Yasası’nın özel hükümler kitabında, topluma karşı suçlara ilişkin üçüncü kısmın genel tehlike yaratan suçlar başlıklı birinci bölümünde 170.maddede düzenlenmiştir. Türk Ceza Yasası’nın “genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması” başlığını taşıyan 170.maddesine göre; “(1) *Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda;/ a) Yangın çıkararak,/ b) Bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkına neden olan,/ c) Silahla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan,/ kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır./ (2) Yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”*

İşaret ve engel koymama suçu ise 5237 sayılı Türk Ceza Yasası’nın aynı kitap ve bölümünde m.178’de düzenlenmiştir.

Her iki suç da genel tehlike yaratan suçlardan olup tehlike suçudur. TCK m.170/1'de düzenlenmiş bulunan fiil somut tehlike suçu iken, m.170/2'de yer alan fiil soyut tehlike suçudur⁵. İşaret ve engel koymama suçu da seçimlik hareketlerden birinin yapılması ile genel anlamda tehlike suçudur ve aynı zamanda suçun oluşması için tehlikenin meydana gelmesi gerektiğinden somut tehlike suçu niteliğindedir⁶.

TCK m.170'de düzenlenmiş bulunan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu bakımından ortaya çıkacak tehlikenin insan yaşamı, sağlığı ve malvarlığı değerlerini tehdit edici nitelikte olması aranmıştır. İşaret ve engel koymama suçu açısından ise tehlikenin hangi değerlere yönelik olacağı konusunda herhangi bir sınırlama getirilmemiştir.

TCK m.170'de düzenlenmiş bulunan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçunun faili herkes olabilirken, TCK m.178'de yer alan işaret ve engel koymama suçunda işaret veya engeli koymama seçimlik hareketi bakımından fail, tehlikeyi önlemek için gerekli işaret veya engeli koyma yükümlülüğü altında bulunan kişi iken, konulmuş işaret veya engeli kaldırma ya da yerlerini değiştirme hareketleri bakımından ise fail herkes olabilir.

Her iki suç bakımından öngörülen cezalar farklıdır. TCK m.170'de düzenlenmiş bulunan genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması suçu bakımından öngörülen ceza; 1) fiil kişilerin yaşamı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda yangın çıkartılarak, bina çökmesine, toprak kaymasına, çığ düşmesine, sel veya taşkın neden olunarak, silahla ateş edilerek veya patlayıcı madde kullanılarak işlenirse altı aydan üç yıla kadar hapis cezası olarak, 2) yangın, bina çökmesi, toprak kayması, çığ düşmesi, sel veya taşkın tehlikesine neden olunursa üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası olarak tespit edilmiştir. İşaret ve engel koymama suçunu düzenleyen TCK m.178'de ise fail hakkında iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezası öngörülmüştür.

⁵ P.Memiş, "Genel Tehlike Yaratan Suçlar", Alman-Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.III, Prof.Dr.Köksal Bayraktar'a Armağan, (yay. haz. Prof. Dr. Dr. Eric Higendorf/Prof. Dr. Yener Ünver), Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2010, 797.

⁶ O.Yaşar/H.T.Gökcan/M.Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV (Madde 147-204), Ankara 2010, 4955; İ.Özgenç, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, Ankara 2010, 195-196. Aksi görüş için bak.Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1360.

IV. Suçla Korunan Hukuki Değer

Bu suçla korunan hukuki değer, bu fiiller sonucu meydana gelebilecek genel tehlikenin önlenmesi böylece bireylerin haklarının korunması, bu hukuki değerler bakımından tehlike yaratabilecek fiillerin işlenmesinin engellenmesi suretiyle kamu güvenliğinin sağlanmasıdır⁷.

V. Suçun Faili

TCK m.178'de düzenlenmiş bulunan işaret ve engel koymama suçu bakımından failin kim olabileceği kanaatimizce madde metninde geçen işaret ve engelleri koyma yükümlülüğü altında bulunup bulunmama haline göre farklılık göstermektedir. Suç; 1)zorunlu işaret veya engel koymama hareketi ile işlemiş ise fail, zorunlu işaret veya engelleri koyma yükümlülüğü altında bulunan, ancak yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişidir. Gerekli işaret veya engelleri koyma yükümlülüğü yasal düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanabilir⁸. 2)konulmuş işaret veya engellerin kaldırılması veya bunların yerinin değiştirilmesi biçiminde işlenmiş ise fail herhangi bir kişi olabilecektir. Bu durumda yükümlülük aranmayacaktır.

VI. Suçun Mağduru

İşaret ve engel koymama suçunun mağduru, gerekli işaret veya engellerin konulmaması, kaldırılması veya yerlerinin değiştirilmesi nedeniyle hukuken korunan değerleri bakımından tehlikeye maruz kalan herkes olabilir. Bu fiil toplumda yaşayan bireyler bakımından tehlikeli durumların oluşmasına sebebiyet verecektir. Genel tehlike yaratan suçlardan olması nedeniyle işaret ve engel koymama suçunun mağduru belli bir ya da birkaç kişi değil genel anlamda tüm toplumdur⁹.

⁷ Arslan/Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, 747; Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1359.

⁸ Aksi yönde bak.O.Yaşar/H.T.Gökcan/M.Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV (Madde 147-204), Ankara 2010, 4956.

⁹ Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1359.

VII. Suçun Unsurları

1. Maddi unsur

TCK m.178'de düzenlenmiş bulunan işaret ve engel koymama suçunun işlenebilmesi için; herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için gerekli, 1)işaret veya engellerin *konulmaması*, 2)konulmuş işaret veya *engellerinkaldırılması*,3)konulmuş işaret veya engellerin *yerlerinin değiştirilmesi*, hareketlerinden birinin yapılması şarttır. Bu haliyle TCK m.178'de yer alan suç seçimlik-bağlı hareketli suçlardandır.

İşaret ve engel koymama suçunun oluşabilmesi için öncelikle herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikenin önlenmesini sağlayacak *önlemlerin* alınmaması gereklidir. *Herkesin gelip geçtiği yerler, herhangi bir ayrıma ve izne tabi olmaksızın bulunulabilecek tüm açık veya kapalı mekanlardır*. Bu anlamda köprüler, yollar, cadde ve sokaklar, parklar-bahçeler (özel mülkiyete tabi olmayan), meydanlar, geçit ve tüneller vb. alanlar kapsam içinde değerlendirilir¹⁰.

TCK m.178'de *yapılmakta olan işten* söz edilmektedir. *Yapılan*, yapma eylemine konu olan, gerçekleştirilen, meydana getirilen anlamına gelirken¹¹; *yapılmakta olan iş*, bir sonuç elde etmek herhangi bir şey ortaya koymak için güç harcanılarak yapılan etkinlik, çalışma; sanayi, ticaret, tarım, maliye vb. alanlara ilişkin ekonomik etkinliklerin tümünün bir amaca ulaşmak için gerçekleştirilmesini ifade eder¹². Dolayısıyla belli bir sonuca ulaşmak amacıyla herkesin gelip geçtiği yerlerde gerçekleştirilen faaliyetlerden doğan tehlikenin önlenmesi için gerekli önlemlerin alınmaması, alınanların kaldırılması veya değiştirilmesi Türk Ceza Yasası kapsamında düzenlenmiş bulunan suçun oluşumuna sebebiyet verebilecektir.

Maddede geçen *bırakılan eşya*, kavramı terkedilen varlığı ifade etmektedir. *Bırakılmak*, bırakma eyleminden gelmektedir. *Bırakma* ise elde bulunan bir şeyi tutmaz olma demektir¹³. *Eşya* ise türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşı-

¹⁰ Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1360; Yaşar/Gökcan/Artuç, Türk Ceza Kanunu, IV, 4956.

¹¹ Türkçe Sözlük, 1 (L-Z), Ankara 1983, 1280-1281.

¹² Türkçe Sözlük, 1 (A-K), Ankara 1983, 596,

¹³ Türkçe Sözlük, 1 (A-K), Ankara 1983, 149-150.

nabilir, cansız varlıkların tümü demektir¹⁴. TCK m.178’de düzenlenen suçun oluşması bakımından gerekli olan diğer bir durumda herkesin gelip geçtiği yerde bulunan terkedilmiş eşyadan tehlike doğmasını önleyecek gerekli önlemlerin alınmaması, alınmış bulunanların kaldırılması veya değiştirilmesidir.

Herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işler veya bırakılan eşyadan tehlike doğması gereklidir. Doğması aranan tehlike, insanların hukuken korunan değerlerine (yaşam, beden bütünlüğü, malvarlığı vb.) yönelik olması, bu değerleri ihlal olasılığını ortaya çıkartması gereklidir¹⁵.

İşaret ve engel koymama suçunun oluşabilmesi için tehlikenin doğmasını önleyecek işaret ve engellerin konulmaması, konulmuş olanların kaldırılması veya yerlerinin değiştirilmesi gereklidir. Diğer bir ifade ile yasal veya sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, getirilmesinde ihmal gösterilmesi veya yerine getirilmiş yükümlülüklerin birileri tarafından tehlike yaratabilecek biçimde ortadan kaldırılması, farklılaştırılması söz konusudur.

Konulması gereken işaret ve engellerin neler olacağı, nasıl özellikler taşıyacağı (ışıklı, fosforlu, gece görülebilir nitelikte, zamanla silinip aşınmama özelliğini taşıması vb.) her somut olayın özelliğine göre farklılık oluşturur. Önemli olan konulacak işaret ve engelin tehlikenin ortaya çıkmasını önlemeye yeterli ve elverişli bulunması, koruyucu ve uyarıcı nitelik taşımasıdır¹⁶.

TCK m.178’de yer alan suç bakımından öngörülen seçimlik hareketler: İşaret ve engellerin 1)konulmaması, 2)konulmuş olanların kaldırılması veya 3)yer değiştirilmesidir.

Konulmama, koyulmak eyleminin yapılmaması biçiminde gerçekleştirilen olumsuz bir davranış modelidir. *Kaldırma*, kaldırmak eylemi, bulunduğu yerden almak demektir¹⁷. *Yer değiştirilme*, bulunduğu yerden bir başka yere geçirmek¹⁸’tir. İşaret ve engel koymama suçu söz konusu hareketlerin yapılması ile tamamlanacaktır. Daha açık ifade etmek gerekirse konulması zorunlu işaret

¹⁴ Türkçe Sözlük, 1 (A-K), Ankara 1983, 385.

¹⁵ Yaşar/Gökcan/Artuç, Türk Ceza Kanunu, IV, 4956.

¹⁶ Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu II, 1360; Yaşar/Gökcan/Artuç, Türk Ceza Kanunu, IV, 4957; H.Erol, Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2005, 930.

¹⁷ Türkçe Sözlük, 1 (A-K), Ankara 1983, 625.

¹⁸ Türkçe Sözlük, 1 (L-Z), Ankara 1983, 1304.

ve engellerin konulmaması, konulmuş bulunanların kaldırılması veya yerlerinin değiştirilmesi şarttır.

Madde metninde yazılı hareketlerden gerekli işaret ve engelleri koymama ihmali nitelikteyken; kaldırma ve yer değiştirme icraî özelliğe sahiptir.

2. Hukuka aykırılık unsuru

Suçun oluşması, eylemin hukuka aykırı olmasına bağlıdır. Suçun unsuru olan hukuka aykırılığı ortadan kaldıran ve TCK m.24 ve devamında yer almış bulunan hukuka uygunluk nedenleri, tüm suçlar açısından sözkonusu olan genel nitelikteki hükümlerdir. Bu nedenlerden birinin varlığı halinde, fiil suç olmaktan çıkar ve fiili işleyen cezalandırılmaz. Dolayısıyla, işaret ve engel koymama suçu bakımından, somut olayda, herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin varlığını gösterecek olgularla karşılaşırsa, fail cezalandırılmaz. Çünkü, bir fiilin cezalandırılması, onun tüm hukuk düzeni ile çelişki halinde bulunmasına bağlıdır. Bu çelişki ve çatışmayı ortadan kaldıran, hukuken geçerli, yazılı veya yazılı olmayan herhangi bir nedenin varlığı, suçun oluşmasını ve fiili işleyen cezalandırılmasını engeller¹⁹.

3. Manevi unsur (kusurluluk)

İşaret ve engel koymama suçu kasten işlenebilen suçtur. Faildeki saikin önemi yoktur²⁰. Failin, herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan tehlikeyi önlemek için işaret ve engelleri bilerek

¹⁹ N.Centel/H.Zafer/Ö.Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, İstanbul 2006, 280 vd.; S.Dönmezer/S.Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım II, İstanbul 1997, k.no.680 vd.; J.Wessels/W.Beulke, Strafrecht Allgemeiner Teil, Heidelberg 1999, 88 vd.; M.E.Artuk/A.Gökçen/A.C.Yenidünya, 5237 Sayılı Yeni TCK.'ya Göre Hazırlanmış Ceza Hukuku Genel Hükümler I, Ankara 2006, 479 vd.; A.Önder, Ceza Hukuku Genel Hükümler, II-III, İstanbul 1992, 145 vd.; K.İçel/F.Sokullu-Akinci/İ.Özgenç/A.Sözüer/F.S.Mahmutoğlu/Y.Ünver, İçel Suç Teorisi, 2, İstanbul 2000, 93 vd.; K.İçel/A.H.Evik, İçel Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2, İstanbul (tarihsiz), 83 vd.; T.Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, 248 vd.; B.Öztürk/M.R.Erdem, Öztürk Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, Ankara 2005, 133 vd.; D.Soyaslan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2005, 193 vd.; T.Katoğlu, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara 2003, 19 vd.; İ.Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2006, 254 vd.; H.Hakeri, Yeni Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları, Ankara 2005, 122 vd.; V.Ö.Özbek/P.Bacaksız/K.Doğan, Ceza Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Ankara 2006, 142-143.

²⁰ Arslan/Azizağaoğlu, Yeni Tür Ceza Kanunu Şerhi, 747.

ve isteyerek koymaması, konulmuş olanı kaldırması veya yerini değiştirmesi, diğer bir ifade ile belirtilen fiillere ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmeme bilinç ve iradesiyle hareket etmesi gerekli ve yeterlidir. Kastın bir türü olarak olası kast, TCK m.21/2’de açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, failin, suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Suçun olası kastla işlenmiş olması halinde, ceza indirilir.

VIII. Suç ve Cezaya Etki Eden Nedenler

1. Suçu ağırlaştırıcı nedenler (suçun nitelikli halleri)

İşaret ve engel koymama suçu bakımından özel bir ağırlaştırıcı neden öngörülmüş değildir.

2. Suçu hafifleten nedenler

İşaret ve engel koymama suçu bakımından özel bir hafifletici neden öngörülmüş değildir. Genel hükümler arasında yer verilen ve tüm suçlar için geçerli olan hafifletici nedenler, bu suçta da geçerli olur. Örneğin, TCK m.62’de gösterilen takdiri indirim nedeni bu suç açısından gerektiğinde indirim nedeni olabilir.

IX. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1. Teşebbüs

İşaret ve engel koymama suçu tehlike suçudur, suçun oluşması için zarar sonucunun gerçekleşmiş olması aranmaz. Suçun tamamlanması için ihmali veya icrai hareketlerin yapılması yeterlidir. Dolayısıyla suç teşebbüse müsait değildir²¹.

2. İçtima

İşaret ve engel koymama suçu bakımından, suçların içtimaına yönelik genel kurallar geçerlidir (TCK m.42-44)²².

²¹ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV, 4955; Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, II, 1360.

²² Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, II, 1360.

TCK m.178'de düzenlenmiş bulunan suç tehlike suçu olduğundan Madde Gerekçesi'nde de belirtildiği üzere, fiilin işlenmesi ile zarar meydana geldiğinde failin kast veya taksirine göre ortaya çıkan zararlı neticeden sorumluluk sözü konusu olacaktır. Tehlike suçunun zarar suçuna göre yardımcı norm özelliği taşıması bu sonucu ortaya çıkarttığı ifade edilmekte ise de²³ belirtelim ki, işaret ve engel koymama suçu genel tehlike yaratan suçlardandır ve bu suçların oluşumu bakımından, ölüm, yaralanma veya malvarlığına zarar verme neticelerinin doğması aranmamıştır. Bu nedenle genel tehlike yaratan suçların işlenmesi suretiyle ölüm veya yaralama suçlarının işlenmesi durumunda failin gerçekleştirdiği hareket tek, dış dünyada yaratılan netice ise ikidir. İçtima konusunu düzenleyen TCK m.44'ün Gerekçesi'nden de anlaşılacağı gibi, fiil (hareket) tek, netice iki ise fail hakkında, fikri içtima hükümleri çerçevesinde, işlenen fiillerden ağır olanın cezasına hükmedilecektir. Dolayısıyla Yasa'da düzenlenmiş bulunan genel tehlike yaratan suçlardan herhangi birinin işlenmesi sonucu meydana gelen zarar suçu bakımından birden çok hükmün ihlali sözü konusu olacak ve faile ağır olan suçun cezası verilecektir²⁴. Bu açıklamalar doğrultusunda işaret ve engel koymama suçu sonucunda bir kimsenin ölmesine veya yaralanmasına sebebiyet veren kişi kast ya da taksirine göre Türk Ceza Yasası'nın ilgili maddeleri (TCK m.83, m.85 veya m.88, m.89) çerçevesinde sorumlu olacaktır²⁵.

İnşaatın yapımı veya yıkımıyla ilgili olarak gerekli önlemlerin alınmaması durumunda işlenen suç TCK m.178'de yer alan değil, TCK m.176'da düzenlenmiş bulunan inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama suçu olarak karşımıza çıkacaktır²⁶.

²³ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV, 4958. Zarar suçları ile tehlike suçları arasından asli-tali norm ilişkisinin bulunduğu ve zarar suçlarını düzenleyen normların asli norm olduğu ve uygulanacağı görüşü için bak.M.Koca/İ.Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010, 484.

²⁴ N.Centel/H.Zafer/Ö.Çakmut, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, Cilt I, İstanbul 2011, 46.

²⁵ Yaşar/Gökcan/Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.IV (Madde 147-204), 4944.

²⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bak.Ö.Y.Çakmut, " Türk Ceza Yasası'nda İnşaat veya Yıkımla İlgili Emniyet Kurallarına Uymama Suçu (TCK m.176)", İş Dünyası ve Hukuk, Prof.Dr.Tankut Centel'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2011, 638 vd.

3. İştirak

İşaret ve engel koymama suçu bakımından iştirak kurumunu incelerken madde metninde düzenlenmiş bulunan seçimlik hareketlere göre bir ayrımda bulunmak gerekmektedir. TCK m.178’de düzenlenmiş bulunan suçun seçimlik hareketlerinden ilki olan işaret ve engelleri koymama hali bakımından failerin belirtilen hareketleri yapmak yükümlülüklerinin bulunup bulunmadığının dikkate alınması gereklidir. İşaret ve engelleri koymak bakımından yasa, tüzük, yönetmelik, sözleşme vb. gereği yükümlülüğü bulunup da yükümlülüklerini yerine getirmeyerek suç tipinde belirtilen hareketi yapan veya yapanlardan her biri, müşterek fail olarak sorumlu tutulur (TCK m.37). İşaret ve engel koyma bakımından yükümlülüğü bulunmayan bir kişinin TCK m.178’de düzenlenen suçta iştiraki, azmettirme (TCK m.38) veya yardım etme (TCK m.39), biçiminde değerlendirilecektir. Dolayısıyla incelenen suçun belirtilen seçimlik hareketi bakımından TCK m.40’da düzenlenmiş bulunan bağlılık kuralı esasları ışığında iştirakin her şekli mümkündür (TCK m.37-39)²⁷.

TCK m.178’de yer alan suç için söz konusu olabilecek diğer seçimlik hareketler ise konulmuş işaret ve engellerin kaldırılması veya yerlerinin değiştirilmesidir. Bu hareketler bakımından fail ya da failerin herhangi bir yükümlülük taşıması gerekli olmayacağı için TCK m.37-39’da yer alan genel iştirak hükümleri çerçevesinde iştirakin her şekli mümkün olabilecektir.

X. Yaptırım

İşaret ve engel koymama suçunu düzenleyen TCK m.178’e göre, faile verilecek ceza iki aydan altı aya kadar hapis veya adli para cezasıdır. Görüldüğü üzere Yasa’da bu suç için seçimlik ceza öngörülmüştür. Hakimin fail hakkında hükmedeceği hapis cezası kısa süreli hapis cezasıdır (TCK m.49/2). Bu cezanın TCK m.50 çerçevesinde seçenек tedbirlere çevrilmesi mümkündür²⁸. Ancak

²⁷ Parlar/Hatipoğlu, Türk Ceza Kanunu Yorumu, II, 1360; Arslan/Azizağaoğlu, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, 748.

²⁸ Sözkonusu seçenек yaptırımlar şunlardır: 1)Adli para cezasına çevirme, 2) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararı aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderme, 3)en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etme, 4)mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklama, 5)sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı

unutulmamalıdır ki, ilgili hükümde hapis ve adli para cezası seçenekli olarak belirlenmiş olduğunda hapis cezasına hükmedilmiş ise artık bu ceza adli para cezasına çevrilemeyecektir (TCK m.50/2).

İşaret ve engel koymama suçu bakımından hapis cezasına hükmedilmiş ise cezanın ertelenmesi, TCK m.51 çerçevesinde mümkündür.

İşaret ve engel koymama suçu (TCK m.178) bakımından hakim adli para cezasına hükmetmek istediğinde suça ilişkin düzenlemede belli bir gün sayısından söz edilmediğinden bu konuda genel hüküm olan TCK m.52'yi uygulayacaktır. Dolayısıyla, hakim beş günden az ve yediyüzotuz günden fazla olmamak üzere belirleyeceği tam gün sayısını, bir gün karşılığı olarak yirmi liradan az yüz liradan fazla olmamak üzere kişinin ekonomik ve diğer şahsi hallerini gözönünde bulundurarak belirleyeceği miktar ile çarpacak ve sonuç olarak çıkan meblağa hükmedecektir (TCK m.52/1-2). Öte yandan adli para cezasının ertelenmesi mümkün değildir.

Ayrıca, işaret ve engel koymama suçundan dolayı mahkûm olan kişi, hapis cezasına çarptırıldığında, işlemiş bulunduğu suç kasıtlı olduğundan, belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılır. Bu yoksunluklar, kişinin mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar sürer (TCK m.53/1-2)²⁹.

XI. Zamanaşımı

İşaret ve engel koymama suçu bakımından (TCK m.178) dava zamanaşımı, suçun işlendiği tarihten itibaren sekiz yıldır (TCK m.66/1-e). Dava zamanaşımı-

davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgeleri geri alma, belli bir meslek ve sanatı yapmayı yasaklama, 6)mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalışma.

²⁹ Sözkonusu hak yoksunlukları şunlardır: 1)Sürekli, süreli veya geçici bir kamu görevinin üstlenilmesinden; bu kapsamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliğinden veya Devlet, il, belediye, köy veya bunların denetim ve gözetimi altında bulunan kurum ve kuruluşlarca verilen, atamaya veya seçime tabi bütün memuriyet ve hizmetlerde istihdam edilmekten yoksun kalma, 2)seçme ve seçilme ehliyetinden ve diğer siyasi hakları kullanmaktan yoksun kalma, 3)velayet hakkından; vesayet veya kayımlığa ait bir hizmette bulunmaktan yoksun kalma, 4)vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan yoksun kalma, 5)bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun kalma.

nı kesen nedenlerin gerçekleşmesi halinde, dava zamanaşımı süresi en fazla oniki yıl olabilir (TCK m.67/4).

Suçun işlendiği sırada fail, oniki yaşını doldurmuş olup da henüz onbeş yaşını doldurmamış ise bu sürelerin *yarısı*, onbeş yaşını doldurmuş olup da henüz onsekiz yaşını doldurmamış ise bu sürelerin *üçte ikisinin* geçmesi zamanaşımının dolması için yeterli sayılacaktır (TCK m.66/2).

XII. Muhakemeye İlişkin Kurallar

İşaret ve engel koymama suçu, adli makamlarca re'sen takip edilen suçlardandır. Suçun takibi, herhangi bir muhakeme şartına bağlanmamıştır.

İşaret ve engel koymama suçunu (TCK m.178) yargılamakla görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Yasa'ya göre, sulh ceza mahkemesidir³⁰.

XIII. Sonuç

5237 Sayılı Türk Ceza Yasası m.178'de düzenlenmiş bulunan işaret ve engel koymama suçu, topluma karşı işlenen suçlar arasında genel tehlike yaratan suçlar içinde düzenlenmiştir.

İhmali veya icrai hareketle işlenebilen ve somut tehlike suçu olarak düzenlenmiş bulunan bu fiille herkesin gelip geçtiği yerlerde yapılmakta olan işlerden veya bırakılan eşyadan doğan ve bireylerin yaşamı, vücut bütünlüğü, malvarlığı vb. hukuken korunan değerleri bakımından doğan tehlikenin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması hususunda ilgililere ve diğer bütün kişilere yüklenen toplumsal yükümlülükler uyulmasının sağlanması amaçlanmış ve böylece toplumda yaşayan bireylerin hakları bakımından ortaya çıkabilecek tehlikelerin önüne geçilmek istenmiştir. Devlet toplumda yaşayan tüm bireylerin temel haklarını korumak yükümlülüğündedir. Bu amaçla sınırları içinde yapılacak faaliyetlerin bir düzen altına alınmasını istemesi doğaldır. Tehlikeli ve riskli işlerin yapılması sırasında azami özenin gösterilmesi hem bireylerden beklenir hem de bu amaçla hukuki düzenlemeler gerçekleştirilir. Bu nedenle toplumsal anlamda

³⁰ 26.09.2004 Gün ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun m.10-11 (RG 07.10.2004, No. 25606).

sorumluluk sahibi olanların da üzerine düşeni yerine getirmemesi ceza hukuku anlamında yaptırıma tabi kılınmıştır. Bu amaçla Türk Ceza Yasası m.178'de işaret ve engel koymama hali bir suç olarak düzenlenmiş ve ceza yaptırımı ile karşılanmıştır.

Toplumda yaşayan tüm bireyler ve onların Yasa tarafından düzenlenmiş haklarını korumak adına önem taşıyan TCK m.178'de yer alan işaret ve engel koymama suçunun varlığı yerindedir.